

Διονύσιος Κόκλας

Συντακτικό αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Α', Β' & Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΖΗΤΗ

ISBN 978-960-456-611-2

© Copyright: Αύγουστος 2023, Δ. Κόκλας, Εκδόσεις Ζήτη

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΙΚΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ:

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Πρόλογος

Ο αρχαίος ελληνικός λόγος είναι σύνθετος και παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες στις συντακτικές δομές του. Επομένως εκείνος που επιδιώκει να εντρυφήσει στα κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας οφείλει να μελετήσει και να απομωιώσει τα συντακτικά φαινόμενα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Διδάσκοντας αρχαία ελληνικά για εικοσιπέντε έτη στην ιδιωτική εκπαίδευση μπόρεσα να αφουγκραστώ τις δυσκολίες των μαθητών και υποψηφίων των πανελλαδικών εξετάσεων ως προς την κατανόηση της δομής της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Σκοπός αυτού του βιβλίου είναι να λειτουργήσει ως αρωγός στο μέλλον για τους μαθητές ώστε να υπερκερασουν οποιαδήποτε δυσκολία που ενδεχομένως συναντούν, αλλά και για να προετοιμαστούν όσο το δυνατόν αρτιότερα για τις Πανελλαδικές εξετάσεις. Για αυτό υπάρχουν και μέρη της θεωρίας που είναι συνυφασμένα με τα, ανά τα έτη, ζητούμενα θέματα των Πανελλαδικών εξετάσεων.

Όλη η ύλη είναι ταξινομημένη σε ενότητες, στις οποίες εκτός από την ολοκληρωμένη θεωρία κάθε συντακτικού φαινομένου, παρουσιάζονται αρκετά παραδείγματα, με τα οποία ο μαθητής θα κατανοήσει πιο ολοκληρωμένα το συντακτικό φαινόμενο. Τα παραδείγματα προέρχονται από κείμενα αρχαίων ελλήνων συγγραφέων που όλα αυτά τα έτη έχω διδάξει στους μαθητές μου στα πλαίσια της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής θεματογραφίας. Οι κατά καιρούς παρατηρήσεις μας στη διδακτική αίθουσα επί των κειμένων, οι απορίες των μαθητών σε συγκεκριμένα φαινόμενα αλλά και ο προσωπικός μου ζήλος να μυήσω τους εφήβους στη γοητεία της Ελληνικής γλώσσας της εποχής των κλασικών χρόνων, υπήρξαν οι παράγοντες που συντέλεσαν στην ολοκλήρωση αυτού του βιβλίου, η συγγραφή του οποίου διήρκεσε τέσσερα χρόνια.

Μετά από κάθε διδακτική ενότητα ενσωματώνεται ένα μεγάλο μέρος ασκήσεων, για να εφαρμόσει και να εμπεδώσει ο μαθητής την διδασκόμενη θεωρία. Ωστόσο, επειδή ο μαθητής, στο πλαίσιο της εξάσκησής του επιθυμεί να γνωρίζει αν οι απαντήσεις του και η μετάφραση των αποσπασμάτων που του δίνονται για εξάσκηση είναι σωστές, παρατίθενται και οι απαντήσεις των ασκήσεων.

Εύχομαι και ελπίζω το ανά χείρας βιβλίο να συμβάλει αποφασιστικά στη μελέτη του αρχαίου ελληνικού λόγου και να βοηθήσει μαθητές, υποψηφίους, φοιτητές και καθηγητές της αρχαίας ελληνικής να γνωρίσουν ουσιαστικά το μεγαλείο του αρχαίου ελληνικού λόγου.

Διονύσιος Κόκλας

*Το βιβλίο αφιερώνεται
στη μνήμη του αδελφού μου Νίκου και του πατέρα μου Κώστα,
στη μητέρα μου Νίτσα,
στο θείο μου Νίκο Χαρακτινό,
και στον πρώτο μου Δάσκαλο Δημήτρη Γιώργου.*

*Ευχαριστώ ιδιαίτερα τον εξάίρετο φιλόλογο Γιώργο Μπιτσικώκο
για την πολύτιμη συμβολή και τις χρήσιμες επισημάνσεις του
κατά τη συγγραφή αυτού του βιβλίου.*

Περιεχόμενα

Α' ΜΕΡΟΣ

1. Τα είδη των προτάσεων	13
α) Ως προς το περιεχόμενό τους	13
β) Ως προς το ποιόν τους	14
γ) Ως προς τις σχέσεις τους με τις άλλες	15
δ) Ως προς τους όρους	15
2. Τρόποι σύνδεσης προτάσεων	17
α) Παρατακτική σύνδεση ή σύνδεση κατά παράταξη	17
β) Υποτακτική σύνδεση προτάσεων	21
3. Οι κύριοι όροι της πρότασης	24
Εισαγωγή	24
α) Το υποκείμενο του ρήματος	24
β) Τα συνδετικά ρήματα	28
γ) Το κατηγορούμενο	29
δ) Η γενική κατηγορηματική	31
ε) Το επιρρηματικό κατηγορούμενο	32
στ) Το προληπτικό κατηγορούμενο ή του αποτελέσματος	33
4. Οι διαθέσεις του ρήματος	36
I. Ενεργητική διάθεση	36
II. Μέση διάθεση: <i>μέσα αυτοπαθή ρήματα – μέσα πλάγια ρήματα</i> – <i>μέσα περιποιητικά και ωφελείας ρήματα – μέσα αλληλοπαθή ρήματα</i> – <i>μέσα δυναμικά ρήματα</i>	36
III. Παθητική διάθεση	37
IV. Ουδέτερη διάθεση	38
5. Η σύνταξη του ρήματος	39
Το αντικείμενο	39
I. Μονόπτωτα ρήματα με γενική	41
II. Μονόπτωτα ρήματα με δοτική	43
III. Μονόπτωτα ρήματα με αιτιατική	44
(α) Εξωτερικό–εσωτερικό αντικείμενο, (β) εσωτερικό αντικείμενο του αποτελέσματος (γ) κυρίως εσωτερικό αντικείμενο-σύστοιχο αντικείμενο	44
6. Δίπτωτα ρήματα	50

I. Ρήματα που συντάσσονται με δύο αιτιατικές	50
II. Ρήματα που συντάσσονται με αιτιατική και γενική	50
III. Ρήματα που συντάσσονται με αιτιατική και δοτική	51
IV. Ρήματα που συντάσσονται με γενική και δοτική	52
7. Η απρόσωπη σύνταξη	53
I. Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις	53
II. Το υποκείμενο των απροσώπων ρημάτων και των απροσώπων εκφράσεων	55
8. Η δοτική προσωπική στην απρόσωπη σύνταξη	58
9. Η δοτική προσωπική – προσδιοριστική πρότασης	61
10. Το ποιητικό αίτιο	64
11. α) Μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική	65
β) Μετατροπή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική	66
12. Ονοματικοί ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί	69
I. Επιθετικός προσδιορισμός	70
II. Κατηγορηματικός προσδιορισμός	72
III. Παράθεση: (α) Προεξαγγελτική παράθεση, (β) Επιμεριστική παράθεση, (γ) Γενική παραθετική	73
IV. Επεξήγηση	75
13. Ονοματικοί ετερόπτωτοι προσδιορισμοί	78
I. Η γενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός	78
II. Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός	82
III. Η αιτιατική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός	83
14. Ονοματικοί προσδιορισμοί σε επιρρήματα–επιφωνήματα–μόρια	86
I. Γενική	86
II. Η δοτική μετά από επιρρήματα	87
III. Η αιτιατική που προσδιορίζει επιρρήματα	88
15. Επιρρηματικοί προσδιορισμοί	89
A) Οι καθαρά επιρρηματικοί προσδιορισμοί	89
I. Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου	89
II. Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τόπου	89
III. Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου	90
IV. Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του ποσού	91
B) Οι πλάγιες πτώσεις ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί	92
I. Η γενική	92
II. Η δοτική	94

III. Η αιτιατική	99
16. Εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί	101
17. Ο Β' όρος σύγκρισης	110
18. Το υπερθετικό	113
19. Οι αντωνυμίες	114
20. Οι χρόνοι του ρήματος στην οριστική	119
21. Οι χρόνοι του ρήματος εκτός οριστικής	122
I. Στις άλλες εγκλίσεις	122
II. Στο απαρέμφατο και στη μετοχή	122
III. Στην ευκτική του πλαγίου λόγου	123
22. Οι εγκλίσεις του ρήματος	124
I. Η οριστική και οι μορφές της	124
II. Η υποτακτική και οι μορφές της	127
III. Η ευκτική και οι μορφές της	129
IV. Η προστακτική	130
23. Οι εγκλίσεις του ρήματος στις δευτερεύουσες προτάσεις	130

Β' ΜΕΡΟΣ

A. Το απαρέμφατο	137
1. Το απαρέμφατο γενικά	137
2. Υποκείμενο του απαρεμφάτου: ταυτοπροσωπία–ετεροπροσωπία	138
3. Έναρθρο απαρέμφατο	139
4. Άναρθρο απαρέμφατο	141
5. Ειδικό απαρέμφατο	141
6. Τελικό απαρέμφατο	142
7. Άλλες χρήσεις του άναρθρου απαρεμφάτου	143
• Ως κατηγορούμενο	143
• Ως επεξήγηση	143
• Της αναφοράς	144
• Του σκοπού ή αποτελέσματος	144
• Απόλυτο απαρέμφατο	144
• Το απαρέμφατο ως Β όρος σύγκρισης	145
• Το απαρέμφατο σε θέση ρήματος	146
• Το απαρέμφατο στην εκφορά δευτερεύουσας πρότασης	146

B. Η μετοχή	149
1. Το υποκείμενο της μετοχής – Συνημμένη-Απόλυτη μετοχή: Γενική απόλυτη – αιτιατική απόλυτη	149
2. Επιθετική (αναφορική) μετοχή	150
3. Κατηγορηματική μετοχή	155
4. Επιρρηματική μετοχή	162
I. Χρονική	163
II. Αιτιολογική	164
III. Τελική	165
IV. Υποθετική	166
V. Εναντιωματική (παραχωρητική)	166
VI. Τροπική	167
Σύνδεση/ανάλυση/σύμπτυξη μετοχών	167
5. Ανάλυση μετοχών σε προτάσεις	170
I. Επιθετική	170
II. Κατηγορηματική	171
III. Επιρρηματική	175
α) Χρονική	175
β) Αιτιολογική	176
γ) Τελική – Η παράλλαξη του σκοπού	178
δ) Υποθετική	179
ε) Εναντιωματική (παραχωρητική)	180
6. Η σύμπτυξη δευτερευουσών προτάσεων σε μετοχές	183
I. Σύμπτυξη τελικής πρότασης σε τελική μετοχή	185
II. Σύμπτυξη αιτιολογικής πρότασης σε αιτιολογική μετοχή	185
III. Σύμπτυξη υποθετικής πρότασης σε υποθετική μετοχή	186
IV. Σύμπτυξη εναντιωματικής (παραχωρητικής) πρότασης σε εναντιωματική (παραχωρητική) μετοχή	186
V. Σύμπτυξη χρονικής/χρονικοϋποθετικής πρότασης σε χρονική μετοχή ..	187
VI. Σύμπτυξη ειδικής πρότασης σε κατηγορηματική μετοχή	187
VII. Σύμπτυξη αναφορικής πρότασης στην αντίστοιχη μετοχή	188
VIII. Σπανιότερες περιπτώσεις στη σύμπτυξη αναφορικών προτάσεων σε μετοχές	188
Γ. Ρηματικά επίθετα σε -τέος ή -τός	190
I. Ρηματικά επίθετα σε -τός	190
II. Σύνταξη των ρηματικών επιθέτων σε -τός	191

III. Ρηματικά επίθετα σε -τέος, -τέα, -τέον	191
IV. Σύνταξη των ρηματικών επιθέτων σε -τέος, -τέα, -τέον	191
Δ. Πλάγιος λόγος	196
I. Γενικά	196
II. Μετατροπή του ευθέος λόγου σε πλάγιο	198
A) Κύριες προτάσεις επιθυμίας	198
B) Κύριες προτάσεις κρίσεως	198
Γ) Κύριες ευθείες ερωτηματικές προτάσεις	200
Δ) Δευτερεύουσες προτάσεις εντασσόμενες στον πλάγιο λόγο	202
E) Πλαγιωμένοι υποθετικοί λόγοι	204
III. Μετατροπή του πλαγίου λόγου σε ευθύ	207

Γ' ΜΕΡΟΣ

Δευτερεύουσες Προτάσεις	215
1. Αιτιολογικές προτάσεις	215
2. Τελικές προτάσεις	219
3. Συμπερασματικές προτάσεις	223
4. Υποθετικές προτάσεις – <i>Είδη των υποθετικών λόγων – Λανθάνων υποθετικός λόγος – Εξαρτημένος υποθετικός λόγος – Σύνθετος υποθετικός λόγος – Αλληπάλληλος ή μείζων υποθετικός λόγος – Ελλειπτικοί υποθετικοί λόγοι – Λειτουργία των υποθετικών προτάσεων</i>	228
5. Εναντιωματικές (παραχωρητικές) προτάσεις	237
6. Χρονικές προτάσεις – ο χρονικός σύνδεσμος «πριν»	240
7. Ειδικές προτάσεις	246
8. Ενδοιαστικές προτάσεις	250
9. Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις – Ευθείες ερωτήσεις – Ρητορικές ερωτήσεις	253
10. Οι προτάσεις με το «όπως»	259
11. Αναφορικές προτάσεις	260
Αναφορικές (προσδιοριστικές)	260
Αναφορικές παραβολικές	261
I. αναφορικές προσδιοριστικές	263
II. απλές επιρρηματικές αναφορικές προτάσεις	264
III. αναφορικές (προσδιοριστικές) μ(ε)ικτές επιρρηματικές προτάσεις	265
• αναφορικές - αιτιολογικές	265

• αναφορικές τελικές	266
• αναφορικές συμπερασματικές	266
• αναφορικές υποθετικές	267
12. Τροπή μικτών αναφορικών επιρρηματικών προτάσεων στις αντίστοιχες απλές επιρρηματικές	268
13. Οι εμπρόθετες αναφορικές προτάσεις	269
14. Αοριστολογικές ελλειπτικές και δυνητικές περιφράσεις με το «έστι»	270
15. Αναφορικές παραβολικές προτάσεις	271
16. Ιδιαίτερα φαινόμενα	273
A) Έλξη του αναφορικού	273
B) Αντίστροφη έλξη	273

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A' ΜΕΡΟΥΣ	285
B' ΜΕΡΟΥΣ	319
Γ' ΜΕΡΟΥΣ	344
Βιβλιογραφία	365

Α' ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Πρόταση είναι μια ομάδα λέξεων που είναι τοποθετημένες η μια δίπλα στην άλλη σύμφωνα με τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες και έχει κάποιο νόημα. Εκφράζει μια σκέψη ή κρίση, μια επιθυμία ή ένα συναίσθημα.

Ι ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Η πρόταση λειτουργεί στο πλαίσιο ευρύτερων τμημάτων λόγου. Αυτά είναι:

- ▶ **Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ:** αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις και εκφράζει ένα ολοκληρωμένο και αυτοτελές νόημα. Τελειώνει σε τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, αποσιωπητικά ή βρίσκεται ανάμεσα σε αυτά τα σημεία στίξης.
- **Ξεν.Κυρ.Αν 3.5.1.** *Ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον* (= τότε λοιπόν οι μὲν βάρβαροι ἔστρεψαν τα νῶτα και ἔφευγαν, οι δε Ἕλληνες κατείχαν την κορυφή)
- ▶ **ΗΜΙΠΕΡΙΟΔΟΣ:** αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις και εκφράζει ένα αυτοτελές αλλά όχι ολοκληρωμένο νόημα. Τελειώνει σε ἄνω τελεία ή βρίσκεται μεταξύ δυο ἄνω τελειῶν ή μεταξύ τελείας και ἄνω τελείας. Δύο ή περισσότερες ημιπερίοδοι συμπληρώνουν η μία το νόημα της ἄλλης και αποτελούν μια περίοδο. Για παράδειγμα, το παρακάτω χωρίο είναι μια περίοδος που αποτελείται από δυο ημιπερίόδους· η πρώτη περιλαμβάνει μια πρόταση ενώ η δεύτερη δυο προτάσεις.
- **Ξεν. Κυρ.Αν. 1.3.1** *Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ μὲν γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσσω· ὑπώπτενον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν* (= Εδώ ἔμεινε ο Κύρος και το στράτευμα εἴκοσι ἡμέρες· γιατί οι στρατιῶτες δεν ἠθελαν να προχωρήσουν· γιατί υποπτεύονταν πια ὅτι βιάδιζαν εναντίον του βασιλιά· και ισχυρίζονταν ὅτι δεν εἶχαν μισθωθεί για αυτόν τον σκοπό)

Οι προτάσεις διακρίνονται:

A. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΣ:

ΚΡΙΣΗΣ: εκφράζουν μια κρίση, μία σκέψη ή δίνουν μια πληροφορία. Δέχονται ἄρνηση **οὐ**.

- **Ξεν.Κυρ.Αν. 1.10.9** *Οἱ πλείστοι ἦσαν ἄδειπνοι* (= Οι περισσότεροι δεν εἶχαν δειπνήσει)
- **Ξεν.Ἑλλ. 6.4.20** *Καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπήλθεν ὁ κῆρυξ* (Και από την Αθήνα ἔτσι ἔφυγε ο αγγελιοφόρος)

- **Θουκ. 4.126.1** οὐκ ἂν ὁμοίως διδασχὴν ἅμα τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην (δε θα σας έδινα συμβουλές μαζί με τη συμπαράστασή μου)
- **Θουκ. 7.71.3** εἰ μὲν τινες ἴδοιέν πη τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσθησαν τε ἂν (κάθε φορά που κάποιοι έβλεπαν τους δικούς τους να νικούν σε κάποιο σημείο, έπαιρναν θάρρος)
- **Ξεν. Απομν. 1.2.41** Ἔχεις ἂν με διδάξει τι ἐστὶ νόμος; (μπορείς να μου διδάξεις τι είναι ο «νόμος»;

ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ: εκφράζουν μια επιθυμία ή ευχή (προτροπή, προσταγή, παράκληση κ.λπ.). Δέχονται άρνηση **μη**.

- **Πλ.Απολ. 30** c *Μή θορυβεῖτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι* (= Αθηναίοι, μη θορυβείτε)
- **Θουκ. 6.34.1** τὰ τε αὐτοῦ παρασκευαζώμεθα (ας ξεξινήσουμε εδώ ετοιμασίες)
- **Ξεν. Ελλ. 1.6.11** ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξωμεν τοῖς βαρβάροις (με τη βοήθεια των θεών, λοιπόν, ας αποδείξουμε στους βαρβάρους)
- **Θουκ. 2.72.3** ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας ἡμῖν παράδοτε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ γῆς ὄρους ἀποδείξατε (= παραδώστε τότε σε εμάς τους Σπαρτιάτες την πόλη σας και τα σπίτια σας και δείξτε μας πού ακριβώς είναι τα σύνορα της χώρας)
- **Πλ. Φίλ. 34** c *Λέγωμεν τοίνυν ἤδη τὸ μετὰ ταῦτα* (= ας πούμε, λοιπόν, τώρα πια τη συνέχεια)

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΙΚΕΣ: εκφράζουν έντονο συναίσθημα, όπως έκπληξη, θαυμασμό κ.λπ.

- **Ξεν.Κυρ.Παιδ. 1.3.2.** Ἵ μῆτερ, ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος (= Μητέρα, τι ωραίος που είναι ο παππούς μου)
- **Ξεν. Κ.Παιδ. 3.1.39** Φεῦ τοῦ ἀνδρὸς (= Αλίμονο για τον άνδρα!)
- **Αριστ. Λυσ. 350** Ἐασον, ὦ, τουτὶ τί ἦν; (= Ω λοιπόν, άσε, τι συνέβη σε αυτόν)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ: με αυτές διατυπώνεται μια ερώτηση.

- **Ξεν.Κυρ.Αν. 2.1.23** Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελάω; (=θα αναφέρω ανακωχή ή πόλεμο;)
- **Πλ.Κρ. 43** α *τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων;* (= Κρίτωνα, γιατί ήλθες τέτοια ώρα;)
- **Δημ. 14.31** ποῖ γὰρ αὐτὸς τρέψεται μετὰ ταῦτα; (= που θα καταφύγει μετά από αυτά;)
- **Δημ. 14.32** εἰς Φρυγίαν ἐλθὼν δουλεύσει; (=θα έλθει στη Φρυγία και θα γίνει δούλος;)

B. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΙΟΝ ΤΟΥΣ

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ή ΑΠΟΦΑΤΙΚΕΣ: περιέχουν άρνηση.

- **Ξεν.Κυρ.Αν. 6.3.9** Ὀμήρου δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θράκες (= Οι Θράκες όμως δεν έδωσαν ομήρους)
- **Πλ.Κρ. 50** c Ἵ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα (= Σωκράτη, μην παραξενεύεσαι με αυτά που ειπώθηκαν)
- **Πλ.Κρ. 53** α *Νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμενεῖς τοῖς ὠμολογημένοις;* (= Τώρα λοιπόν δε θα μείνεις πιστός στα συμφωνημένα;)

ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΕΣ: Δεν περιέχουν άρνηση.

- **Ξεν. Κυρ.Αν. 3.1.37** Ὑμεῖς ἐστὲ στρατηγοὶ (= Εἶστε στρατηγοί)
- **Θουκ. 1. 102.2** βία γὰρ ἂν εἶλον τὸ χωρίον (= γιατί θα είχαν κυριεύσει την περιοχή με ορμητική επίθεση)
- **Ξεν. Κυρ.αν. 5.6.7** ταῦτα δὲ καὶ δείξαιμι ἂν» (= αυτά, βέβαια, μπορώ και να τα αποδείξω)

Γ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ

ΚΥΡΙΕΣ ή ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ: εκφράζουν ένα αυτοτελές νόημα και μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο.

- **Αριστ. Πολιτ. Θ 1338 α 5** Ἡ δ' εὐδαιμονία τέλος ἐστὶν (= η ευδαιμονία είναι ο σκοπός (της ζωής)
- **Ξεν.Κυρ.Αν. 2.4.18** Ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο (= Ο Κλέαρχος όταν τα άκουσε αυτά ανησύχησε υπερβολικά και άρχισε να φοβάται)
- **Πλ. Γοργ. 502 d** οὐκοῦν ρητορικὴ δημηγορία ἂν εἴη (= τότε λοιπον θα πρέπει να είναι η ρητορική δημόσια ομιλία)
- **Σοφ.Αντ. 444** σὺ μὲν κομίζεις ἂν σεαυτὸν ἢ θέλεις (= εσύ μπορείς να πας όπου θέλεις)

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ή ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΕΣ: Δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο, αλλά προσδιορίζουν μια άλλη πρόταση από την οποία εξαρτώνται. Η πρόταση που προσδιορίζουν μπορεί να είναι κύρια ή εξαρτημένη.

- **Λυσ.24.15** Λέγει ὁ κατηγορὸς ὡς ὑβριστῆς εἰμί (= Λέει ο κατηγορος ότι τάχα εἰμαι αλαζόνας)
- **Θουκ. 3.57** δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε (= φοβόμαστε μήπως ούτε σε εσάς μπορούμε να στηριχτούμε)
- **Ξεν.Κυρ.Αν. 4.5.10** Αὐταὶ ἠρώτων αὐτοὺς τίνες εἶεν (= Αυτές τους ρωτούσαν ποιοι ήσαν)
- **Θουκ. 2.78** Οἱ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, περιτείχιζον τὴν πόλιν κύκλω (= Οι Πελοποννήσιοι επειδή απέτυχαν και σε αυτό, περιτείχιζαν ολόγυρα την πόλη)

Δ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ

ΑΠΛΕΣ: αποτελούνται μόνο από τους **κύριους όρους**, δηλαδή το υποκείμενο και το κατηγορημα.

- **Λυσ. 8.12** Καὶ ὑμεῖς ἀνάβητε (= Και εσεἰς ανεβεἰτε στο βήμα)
- **Ξεν.Κ.Αν 3.1.13** Ἡ νύξ προβαίνει (= Η νύχτα προχωρεἰ)
- **Ξεν.Κ.Αν. 2.2.6** Οἱ ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν (= Οι ἄλλοι ήσαν ἄπειροι)
- **Θουκ.6.66.1** ἢ στάσις φθείρει τὰς πόλεις (= ο εμφύλιος αφανίζει τις πόλεις)

ΣΥΝΘΕΤΕΣ: έχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, κατηγορούμενα ή αντικείμενα που είναι ομοιόπρωτα και συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά ή χωρίζονται με κόμμα.

- Πλ.Μεν. 239 ε *Δαρείος τῆς τε θαλάττης ἐκράτει καὶ τῶν νήσων* (= Ο Δαρείος κυριάρχουσε στη θάλασσα και στα νησιά)
- Θουκ.1.20.2 *Ἴππαρχος καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν* (= Ο Ἴππαρχος και ο Θεσσαλός ήταν ἀδελφια)
- Ευρ. Φοιν. 558 *Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιός ἐστι ἀλλ' ἐφήμερος* (= Η ευτυχία δεν είναι σταθερή αλλά εφήμερη)
- Πλ.Μεν. 239 ε *Δαρείος τῆς τε θαλάττης ἐκράτει καὶ τῶν νήσων* (= Ο Δαρείος κυριάρχουσε στη θάλασσα και στα νησιά)
- Ξεν.Κυρ.Αν. 5.3.3 *Ἀπώλοντο ὑπὸ τε τῶν πολεμίων καὶ χιόνος* (= Αφανίστηκαν ἀπὸ τους εχθρούς και το χιόνι)

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΕΣ: παραλείπονται ἀπὸ αυτές ένας ή περισσότεροι ὀροι, επειδὴ εύκολα εννοούνται ἀπὸ τα συμφραζόμενα. Ελλειπτική μπορεί να είναι κάθε πρόταση ως προς:

Το υποκείμενο:

- Θουκ. II 39.1 *Διαφέρομεν τῶν ἐναντίων* (ενν: ἡμεῖς) (= Διαφέρουμε ἀπὸ τους ἀντιπάλους μας)

Το ρήμα: Μπορεί να παραλείπεται οποιοδὴποτε ρήμα, συνηθέστερα ὁμως παραλείπεται ο τύπος «ἐστί» του ρήματος εἰμί

- Αρ.Ρητ. Α 1371 β 26 *Τὸ ἄρχειν ἡδιστον* (ενν: ἐστί) (= η εξουσία είναι πάρα πολύ ευχάριστη)
- Ξεν.Κυρ.Αν. 2.1.16 *Σὺ τε Ἕλληνας εἶ καὶ ἡμεῖς* (ενν: Ἕλληνες ἐσμέν) (= Και εσύ είσαι Ἕλληνας και εμεῖς)

ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΕΣ: περιλαμβάνουν εκτός ἀπὸ τους κύριους ὀρους και δευτερεύοντες. Οι δευτερεύοντες αυτοί ὀροι είναι λέξεις που συμπληρώνουν την έννοια των κύριων ὀρων, προκειμένου το περιεχόμενο της πρότασης να γίνει πιο σαφές, και ονομάζονται **προσδιορισμοί:**

- Λυσ. 2.26 *Ἡ ἀρετὴ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦται* (= Η ἀρετή είναι ζηλευτή ἀπὸ ὄλους τους ἀνθρώπους)
- Ξεν.Κυρ.Αν. 1.4.14 *Νῦν δεῖται Κύρος ἐπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλείᾳ* (= Τώρα ο Κύρος χρειάζεται να τον ἀκολουθήσουν οι Ἕλληνες ἐναντίον του βασιλιά)
- Ξεν.Κυρ.Αν. 4.4.11 *Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος* (= Εδώ ἐπεσε ἀφθονο χιόνι)
- Θουκ. 2.34.4 *ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων* (= συμμετέχει στην τελετή της εκφοράς [των νεκρῶν] ὁποιος θέλει και ἀπὸ τους πολίτες και ἀπὸ τους ξένους)

2 ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Εισαγωγικό σημείωμα

Οι προτάσεις στην αρχαία ελληνική γλώσσα μπορεί να συνδέονται **κατά παράταξη και καθ' υπόταξη**.

Η κατά παράταξη σύνδεση των προτάσεων είναι σύνδεση κατά την οποία ισοδύναμες προτάσεις συνδέονται χωρίς αλληλεξάρτηση διατηρώντας η καθεμία τη νοηματική αυτοτέλειά της.

Στη δεύτερη περίπτωση, η δομή της περιόδου διαρθρώνεται κατά τρόπο τέτοιο, ώστε το νόημα μιας ή περισσοτέρων προτάσεων να εξαρτάται νοηματικά από άλλη ή άλλες προτάσεις, κύριες ή δευτερεύουσες. Η νοηματική εξάρτηση των προτάσεων τις «υποβιβάζει» σε δευτερεύουσες.

Στην κατά παράταξη σύνταξη ανάμεσα σε όμοιες προτάσεις (κύριες ή δευτερεύουσες) έχουμε δυο τρόπους εκφοράς: α) **Το ασύνδετο σχήμα** και β) **τη σύνδεση με παρατακτικούς συνδέσμους**

Ασύνδετο σχήμα:

Μπορεί να εξηγηθεί είτε μια απλή παράθεση γεγονότων είτε ένα προμελετημένο υφολογικό στοιχείο που προσδίδει ζωηρότητα στο λόγο. Οι προτάσεις που παρατίθενται χωρίζονται με κόμματα.

- **ΛΥΣ. 12.100:** *Παύσομαι κατηγορῶν. Ἀκηκόατε, ἐωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε. Δικάζετε* (=θα τελειώσω το κατηγορητήριο. Έχετε ακούσει, έχετε δει, έχετε υποφέρει, τους έχετε. Βγάλτε απόφαση.)
- **ΖΕΝ.ΕΛΛ 2.4.33.** *καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ εὐθύς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνων* (= και οι ελαφρά οπλισμένοι αφού όρμησαν αμέσως άρχισαν να βάλουν με ακόντια, να ρίχνουν πέτρες, να τοξεύουν, να βάλουν με σφενδόνες.

A. ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ή ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΗ

Με αυτό τον τρόπο σύνδεσης συνδέονται ισοδύναμες προτάσεις:

- ▶ Κύρια με κύρια
- ▶ Δευτερεύουσα + δευτερεύουσα του ίδιου είδους

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρατακτικά μπορεί να συνδέονται ακόμη και:

- Όμοιοι όροι συντακτικά μέσα σε μια πρόταση
- Περίοδοι ή ημιπερίοδοι
- Όταν περισσότερες από δυο προτάσεις ή όροι συνδέονται με συμπλεκτικούς ή διαζευκτικούς συνδέσμους, τότε έχουμε πολυσύνδετο σχήμα:

Για την παρατακτική σύνδεση χρησιμοποιούνται:

ΣΥΜΠΛΕΚΤΙΚΟΙ ΚΑΤΑΦΑΤΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ: **τε** (μπαίνει πάντοτε μετά τη λέξη που συνδέει) **καί**

- **Ξεν.Κυρ.Αν. 1.1.1** *Ἡσθένης Δαρείος καὶ ὑπόπτει τελευτὴν τοῦ βίου* (= Ο Δαρείος άσθενούσε και διέβλεπε το θάνατό του)
- **Ισοκρ.19.50** *σκέψασθ' ὡς μεγάλα καὶ δίκαι' ἦκω πρὸς ὑμᾶς ἔχων* (= σκεφτείτε ότι έρχομαι προς εσάς κομίζοντας μεγάλα και δίκαια)
- **Θουκ. 1.12.1** *ἐπεὶ καὶ μετὰ τὰ τρωικὰ ἢ Ἑλλάς ἔτι μετανίστατο τε καὶ κατωκίετο* (= επειδή και μετά τον Τρωικό πόλεμο στην Ελλάδα γινόταν τόσο μετακινήσεις όσο και εγκαταστάσεις)

ΣΥΜΠΛΕΚΤΙΚΟΙ ΑΠΟΦΑΤΙΚΟΙ: **οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ** (άρνηση και στις δύο προτάσεις) **καί οὐ, καί μη, οὔτε τε, μήτε τε** (άρνηση σε μια μόνο από τις δυο προτάσεις)

- **ΞΕΝ.ΚΥΡ.ΑΝ 1.2.26** *Ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενὶ πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἔλθειν ἔφη οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε* (= Και αυτός είπε ότι ούτε προηγουμένως είχε θέσει ποτέ τον εαυτό του στα χέρια κάποιου δυνατότερου του, ούτε τότε θα τον έθετε στα χέρια του Κύρου)
- **ΘΟΥΚ. 1.86.5** *μήτε τοὺς Ἀθηναίους ἔατε μείζους γίνεσθαι μήτε τοὺς συμμάχους καταπροδιδόμεν* (= μην αφήνετε τους Αθηναίους να γίνουν ισχυρότεροι και ασ μην εγκαταλείψουμε τους συμμάχους)

ΕΜΦΑΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ: **τέ-καί, καί-καί**

- **ΙΣΑΙΟΣ 2.12** *ἐπήνεσε τέ τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ εἶπεν ὅτι δέοιτο* (= και επιδοκίμασε την πρότασή του και συμφώνησε ότι χρειαζόταν)
- **ΞΕΝ.ΕΛΛ 3.1.11** *ὁ ἀνὴρ σοὶ ὁ ἐμὸς καὶ τὰ ἄλλα φίλος ἦν καὶ τοὺς φόρους ἀπεδίδου* (= ο άντρας μου και κατά τα άλλα ήταν φίλος σου και σου πλήρωνε τους φόρους)

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ «καί»**ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ**

Ο σύνδεσμος «καί» αποκτά ποικίλες νοηματικές αποχρώσεις, επειδή αρχικά ήταν επίρρημα και σήμαινε «ακόμη», «επίσης», «ακόμη και». Από αυτή τη σημασία απορρέουν όλες οι υπόλοιπες.

- ▶ **Προσθετικός:** (= **ακόμη, επίσης**)
- **ΞΕΝ.ΚΥΡ.ΑΝΑΒ. 1.2.8** *ἔστι δὲ καὶ μέγαν βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς* (= υπάρχει επίσης ένα μεγάλο παλάτι του βασιλιά στις Κελαινές)
- ▶ **Επιδοτικός** (= **ακομη και**) Συνήθως βρίσκεται στα **οὐ (μή) μόνον-άλλά και, οὐχ (μή) ὅτι-άλλά και**
- **ΔΗΜ. 2.3.** *Ὁὐ τὸν εἰπόντα μόνον παραχρήμ' ἐπαινέσεσθε, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ὕστερον (ἐπαινέσεσθε)* (= Όχι μόνο τον αγορητή θα επαινέσετε τώρα αμέσως, αλλά αργότερα και εσάς τους ίδιους [θα επαινέσετε])

- ▶ **Εναντιωματικός** (= **αν και, μολονότι**) Συντάσσεται με μετοχή, όπως και ο **καίπερ**.
- **ΞΕΝ.ΕΛΛ 3.5.2.** *Ἀθηναῖοι δὲ καὶ οὐ μεταβαλόντες τούτου τοῦ χρυσοῦ ὄμως προθυμοὶ ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον* (= Οι Αθηναῖοι αν και δεν πήραν μερίδιο από αυτά τα χρήματα, ήταν ωστόσο πρόθυμοι να πολεμήσουν)
- ▶ **Μεταβατικός:** Στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου για να δηλώσει απλή μετάβαση.
- **ΞΕΝ ΚΥΡ.ΑΝΑΒ. 1.2.6.** *ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλίους* (= εκεί παρέμεινε επτά ημέρες· και έφτασε ο Μένων ο Θεσσαλός μαζί με χίλιους οπλίτες)

ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΟΙ ή ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ συνδέουν διαζευκτικά τις προτάσεις. Οι διαζευκτικοί ή διαχωριστικοί σύνδεσμοι είναι: **ἢ, ἢτοι, εἴτε, ἔάντε, ἄντε, ἤντε.**

- **ΘΟΥΚ 2.40.2** *καὶ οἱ αὐτοὶ ἢτοι κρίνομεν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα* (= και εμεῖς οι ἴδιοι εἴτε αποφασίζουμε για τα πολιτικά ζητήματα ή προσπαθούμε να βρούμε σωστές λύσεις για αυτά)
- **ΠΛ. ΘΕΑΙΤ. 210c** *«ὦ Θεαίτητε, ἔάντε γίγνη, βελτιόνων ἔση πλήρης διὰ τὴν νῦν ἐξέτασιν, ἔάντε κενὸς ἦς...* (= Θεαίτητε, αν πραγματικά συλλάβεις, θα γεμίσεις καλύτερες σκέψεις εξαιτίας της παρούσας έρευνας, αν, από την άλλη, μείνεις κενός...)
- **ΞΕΝ. ΑΠΟΜΝ. 2.1.28** *ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἴλεως εἶναι σοὶ βούλει [...] εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι* (= αλλά ή θέλεις τους θεούς να είναι ευμενεῖς μαζί σου ή επιθυμῶς να αγαπιέσαι από τους φίλους)

ΕΜΦΑΤΙΚΗ ΔΙΑΖΕΥΞΗ δηλώνεται με το συνδυασμό των συνδέσμων **ἢ-ἢ, ἢτοι-ἢ, ἢ-ἢ καί:**

- **ΑΝΔΟΚ. 1.26:** *ἢ ἐμήνυσα κατὰ τοῦ, ἢ οὐχ ἕκαστοι ἔφυγον κατὰ τὰς μηνύσεις* (= ή εγώ έκανα μήνυση εναντίον κάποιου από αυτούς ή οι διάφορες ομάδες δεν εξορίστηκαν ως αποτέλεσμα των δικών μου μηνύσεων)

ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΙ ή ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ συνδέουν αντιθετικά τις προτάσεις. Οι αντιθετικοί ή εναντιωματικοί σύνδεσμοι είναι: **μὲν, δὲ, μέντοι, ἀλλά, ὄμως, μὴν** (= ὄμως), **ἀλλὰ μὴν** (= αλλά ὄμως), **καὶ μὴν** (= και ὄμως), **οὐ μὴν ἀλλὰ** (= αλλά ὄμως), **καίτοι** (= ὄμως), **ἀλλὰ (ἀλλ' ἢ)** (δηλώνεται ισχυρή αντίθεση μεταξύ των μερών.

- **ΑΝΤΙΦ. 1.13** *Ταῦτα μὲν οὖν μέχρι τούτου· περὶ δὲ τῶν γενομένων πειράσομαι ὑμῖν διηγῆσθαι τὴν ἀλήθειαν* (= Αρκετά λοιπόν με αυτά έως εδώ. Τώρα ὄμως θα επιχειρήσω να σας διηγηθῶ την αλήθεια για τα γεγονότα)
- **ΘΟΥΚ. 2.22.2** *Ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοὶ ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερόν ἀσπόνδους* (= Δεν πέθαναν πολλοί από τους Αθηναίους και τους Θεσσαλούς, αυτούς, ὄμως, τους νεκρούς τους πήραν την ἴδια μέρα από το πεδίο της μάχης χωρίς να γίνει ανακωχή)

- **Θουκ. 1.26.4** Οἱ δὲ Ἐπιδάμνιοι οὐδὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν, ἀλλὰ στρατεύουσι ἐπ' αὐτούς οἱ Κερκυραῖοι (= Οἱ Επιδάμνιοι σε τίποτα δεν τους υπάκουσαν, αλλά οι Κερκυραῖοι εκστρατεύουν εναντίον τους)

ΕΜΦΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ: οὐ (μὴ) μόνον – ἀλλὰ καί, οὐχ (μὴ) ὅπως – ἀλλ' οὐδὲ, οὐχ ὅπως – ἀλλὰ καί.

- **ΙΣΟΚΡ. 17.1.** οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν (= γιατί δεν διακυβεύω μονάχα ένα μεγάλο ποσό χρημάτων, αλλά και την υπόληψή μου, μη θεωρηθεῖ δηλαδή ὅτι ἐποφθαλμιῶ παράνομα αὐτὰ που ἀνήκουν στους ἄλλους)

ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ εἰσάγεται συμπέρασμα που προκύπτει ἀπὸ τα προηγούμενα. Οἱ συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι εἶναι: **ἄρα, δὴ, δῆτα οὖν, γοῦν, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν, οὐκοῦν (εἰσάγει καταφατικό συμπέρασμα), οὐκουν (εἰσάγει ἀποφατικό συμπέρασμα), ὥστε (εἶναι παρατακτικός στην ἀρχὴ περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου καὶ εἰσάγει κύρια πρόταση)**

- **ΑΝΔΟΚ. 1.4.** οὗτος ἄρα βουλήσεται περὶ τοῦ σώματος τοῦ ἑαυτοῦ κινδυνεύσαι; (= αὐτός λοιπὸν θα θελήσει να διακινδυνεύσει τη ζωὴ του;)
- **ΞΕΝ. ΕΛΛΗΝ. 2.4.37** ἔπειμον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως λέγοντας ... (= ἔστειλαν λοιπὸν καὶ οἱ δημόσιες ἀρχές ἀπεσταλμένους να διαμηνύσουν)
- **ΘΟΥΚ. 6.38.3.** Τοιγάρτοι δι' αὐτὰ ἢ πόλις ἡμῶν ὀλιγάκις μὲν ἡσυχάζει, στάσεις δὲ πολλὰς καὶ ἀγῶνας [...] ἀναιρεῖται (= Αὐτός ἀκριβῶς εἶναι ὁ λόγος για τον ὁποῖο σπάνια ἡ πολιτεία μας ἔχει ἡσυχία καὶ υποφέρει ἀπὸ ἐπαναστάσεις καὶ ἀγῶνες)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ: γάρ, ἐπεὶ, ὥς Η παρατακτικὴ αιτιολογικὴ σύνδεση γίνεται κυρίως με τον αιτιολογικὸν σύνδεσμο **γάρ** καὶ σπανίως με τους ὥς καὶ ἐπεὶ. Οἱ σύνδεσμοι αὐτοὶ συνδέουν περιόδους καὶ ἡμιπεριόδους καὶ εἰσάγεται νῆμα το ὁποῖο αιτιολογεῖ ἢ δικαιολογεῖ ἄλλο. **Προσοχὴ:** Ο σύνδεσμος γάρ δεν εἶναι ποτέ ἡ πρώτη λέξη στην πρόταση.

- **Ισοκρ. 4.140** Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιόν ἐστι σκοπεῖν τὴν βασιλέως δύναμιν (αλλὰ βέβαια δεν θα ἦταν δίκαιο ἀπὸ αὐτὰ να εξετάσουμε τη δύναμη του βασιλιά)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ «γάρ»

Αιτιολογικός:

- **ΞΕΝΟΦ. ΕΛΛΗΝ 1.1.14** Ἀλκιβιάδης [...] παρακελεύετο αὐτοῖς ὅτι ἀνάγκη εἶη καὶ ναυμαχεῖν καὶ πεζομαχεῖν καὶ τειχομαχεῖν οὐ γὰρ ἔστι, ἔφη, χρήματα ἡμῖν, τοῖς δὲ πολεμίοις ἀφθονα παρὰ βασιλέως (= Ο Αλκιβιάδης τους ἔλεγε ὅτι ἦταν ἀνάγκη να επιτεθῶν καὶ ἀπὸ τη θάλασσα καὶ ἀπὸ τη ξηρὰ καὶ να προσβάλουν τα τείχη. «Γιατί» εἶπε, «εμεῖς δεν ἔχουμε χρήματα, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ μας ἔχουν ἀφθονα ἀπὸ το βασιλιά)

Παρενθετικός, ὅταν διακόπτεται ἡ ροὴ μιας πρότασης καὶ παρεμβάλλεται μια πα-

ρενθητική πρόταση που εισάγεται με τον **γάρ**. Τότε ο σύνδεσμος έχει αιτιολογική σημασία (καμιά φορά και με βεβαιωτική απόχρωση **γιατί βέβαια**). Μπορεί τότε να θεωρηθεί ότι ο γάρ συνδέει καθ' υπόταξη και ισοδυναμεί με αιτιολογικό σύνδεσμο, γιατί διακόπτεται η πρόταση που αιτιολογεί και παρεμβάλλεται η πρόταση που εισάγεται με το «γάρ».

→ **ΞΕΝ.ΕΛΛ. 1.7.5** *μετά ταῦτα οἱ στρατηγοὶ βραχέως ἕκαστος ἀπελογήσατο (οὐ γὰρ προτέθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον), καὶ τὰ πεπραγμένα διηγούντο* (= μετά από αυτά οι στρατηγοί απολογήθηκαν σύντομα (γιατί βέβαια δεν τους παραχωρήθηκε ο οριζόμενος προς απολογία από το νόμο χρόνος) και εξιστόρησαν αυτά που έκαναν)

Βεβαιωτικός

→ **ΠΛ. ΦΑΙΔ. 69 α** *τοῦτο δ' ὅμοιον ἐστὶ ᾧ νυνὶ ἐλέγετο, τῷ τρόπῳ τινὰ διὰ ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονίσθαι. Ἔοικε γὰρ.* (= αυτό είναι όμοιο με τούτο που λεγόταν μόλις τώρα, ότι γίνονται φρόνιμοι περνώντας κατά κάποιον τρόπο μέσα από την αποχαλίνωση. Πράγματι, έτσι φαίνεται)

Συχνά συναντάται με το σύνδεσμο αλλά (άλλά γάρ = βέβαια, πραγματικά)

→ **ΙΣΟΚΡ. 19.1.** *Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνάξιος ἦν υἱὸς εἰσποιηθῆναι Θρασυλόχῳ καὶ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν* (= Πραγματικά ίσως να ήταν ανάξιος ο γιός του να συγγενέψει με το Θρασύλοχο και να παντρευτεί την αδελφή του)

Επεξηγηματικός-διασαφητικός εισάγει επεξήγηση ή διασάφηση των προηγούμενων συχνά ακολουθεί φράσεις όπως: **σημείον δέ, τεκμήριον δέ, τὸ μέγιστον**

→ **ΙΣΟΚΡ. 9.17** *Σημεῖον δὲ μέγιστον' περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσι οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες. Περὶ δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησεν* (= Αυτό είναι η μεγαλύτερη απόδειξη: ότι δηλαδή για πολλά άλλα και διάφορα πράγματα τολμούν να μιλήσουν αυτοί που ασχολούνται με τη φιλοσοφία, αλλά για αυτά κανείς ποτέ από αυτούς δεν προσπάθησε να γράψει.)

και γάρ: ο σύνδεσμος και σε αυτή την περίπτωση είναι επιδοτικός και αναφέρεται στη λέξη που ακολουθεί το γάρ. Ο συνδυασμός των δυο συνδέσμων **μεταφράζεται:** «γιατί και ...» ή «και μάλιστα»

→ **ΙΣΑΙΟΣ 5.13.** *καὶ ἡμεῖς μὲν καταψευδομαρτυρηθέντες ἀπωλέσαμεν τὰ ὄντα. Καὶ γὰρ ὁ πατήρ οὐ πολλῶ χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὴν δίκην ἐτελεύτησε* (= και εμείς χάσαμε την περιουσία μας επειδή μάρτυρες κατέθεσαν ψευδώς εναντίον μας. Και μάλιστα λίγο καιρό μετά τη δίκη ο πατέρας μου πέθανε.)

B. ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Λέγεται η σύνδεση κατά την οποία δευτερεύουσες προτάσεις υποτάσσονται συνήθως σε κύριες ή δευτερεύουσες προτάσεις. Η υποτακτική σύνδεση των προτάσεων γίνεται με τους υποτακτικούς συνδέσμους:

ΕΙΔΙΚΟΙ	ὅτι, ὡς
ΕΝΔΟΙΣΑΣΤΙΚΟΙ	μή, μὴ οὐ
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ	ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ
ΤΕΛΙΚΟΙ	ἵνα, ὅπως, ὡς
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΟΙ	ὥστε, ὡς
ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ	εἰ, ἐάν, ἂν, ἦν
ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΟΙ/ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΟΙ	εἰ καὶ, ἐάν καὶ, ἂν καὶ, ἦν καὶ καὶ εἰ/κεῖ, καὶ ἐάν, καὶ ἂν/κᾶν, καὶ ἦν οὐδ' εἰ/μηδ' εἰ, οὐδ' ἐάν / μηδ' ἐάν, οὐδ' ἂν / μηδ' ἂν, οὐδ' ἦν / μηδ' ἦν
ΧΡΟΝΙΚΟΙ	ὡς, ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα, ὅπη- νίκα, πρὶν, ὡσάκις, ὅποσάκις

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Οι αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα εισάγουν πλάγιες ερωτηματικές ή αναφορικές προτάσεις.
2. Οι ερωτηματικές αντωνυμίες και τα ερωτηματικά επιρρήματα εισάγουν πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.
3. Ερωτηματικά μόρια **εἰ**, **πότερον** εισάγουν πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.
 - **Ξεν. Κ'Αν. 2.1.4** Ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ ὅτι ἡμεῖς νικῶμεν βασιλέα (= ανακοινώστε στον Αριαίο ότι εμείς έχουμε νικήσει το βασιλιά) (ειδικός σύνδεσμος)
 - **Θουκ. 1.52.3** ἐνόμισαν λελύσθαι τὰς σπονδὰς, διότι ἐς χεῖρας ἦλθον (= νόμισαν ότι καταλύθηκαν οι συνθήκες, διότι ήρθαν σε σύγκρουση) (αιτιολογικός)
 - **Πλ.Πρ. 324 b** Τιμωρεῖται τὸν ἀδικοῦντα, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ (= τιμωρεῖ αυτόν που αδικεί, για να μην αδικήσει πάλι) (τελικός)
 - **Ξεν.Κυρ'Αν. 4.4.11** Ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυσε τὰ ὄπλα (= έπεσε άφθονο χιόνι, ὥστε σκέπασε τα όπλα) (συμπερασματικός)
 - **Ισοκρ. 8.36** Δέδοικα μὴ μάτην τὰ τοιαῦτα λέγωμεν (= Φοβάμαι μήπως μάταια λέμε αυτά τα λόγια) (ενδοιαστικός)
 - **Πλ.Πολ. 330 e** Ἀναλογίζεται καὶ σκοπεῖ εἴ τινά τι ἠδίκησεν (= αναλογίζεται ήδη και εξετάζει αν αδικήσε κάποιον σε κάτι) (πλάγια ερωτηματική – ερωτηματικό μόριο εἰ)
 - **Πλ.Απολ. 28 c** εἰ Ἐκτορα ἀποκτενεῖς, καὶ αὐτὸς ἀποθανῆ (= αν σκοτώσεις τον Έκτορα, και εσύ ο ίδιος θα πεθάνεις) (υποθετικός)
 - **Πλ.Απολ. 38 c** Φήσουσι σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμι (= θα ισχυριστούν ότι είμαι σοφός, αν και δεν είμαι) (εναντιωματικός)
 - **Θουκ. 2.55.1** Οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδίον, παρήλθον ἐς τὴν Πά-

ραλον (= οι Πελοποννήσιοι, αφού λεηλάτησαν την πεδιάδα, προχώρησαν στην Πάραλο) (χρονικός)

- **Ξεν.Κυρ.Αν. 3.1.4** Ἦν τις Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς συνηκολούθει (= υπήρχε κάποιος Ξενοφών Αθηναίος, ο οποίος ακολουθούσε μαζί) (αναφορική πρόταση - αναφορική αντωνυμία)

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να χαρακτηριστούν τα είδη των προτάσεων σχετικά με το περιεχόμενο, την πληρότητα των όρων και το χαρακτήρα τους. Να μεταφραστούν τα παραδείγματα. ► ΑΠΑΝΤΗΣΗ: σ. 285

1. **Λυσ. ΙΙ.26** «Ἡ ἀρετὴ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦται»
2. **Ευρ.Φοιν. 558** «Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιός ἐστι ἀλλ' ἐφήμερος»
3. **Ξεν.Κυρ.Αν. 3.1 37** «Ὑμεῖς ἐστὲ στρατηγοὶ»
4. **Ισοκ. 1.18** «Ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσει πολυμαθὴς»
5. **Πλ. Λαχ. 180e** «Ἐγὼ καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἑταίρω τε καὶ φίλω ἤμεν»
6. **Ξεν.Κυρ.Αν. 5.1.8** «Ἀκούσατε καὶ ταδε»
7. **Ξεν.Κυρ.Αν. 6.3.9** «Ὀμήρους δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θραῖκες»
8. **Ξεν.Κυρ.αν. 2.5.9** «Φοβερῶτατον δ' ἐρημία»
9. **Θουκ. ΙΙ.39.1** «Διαφέρομεν τῶν ἐναντίων»
10. **Πλ.Μεν. 239 e** «Δαρεῖος τῆς θαλάττης ἐκράτει καὶ τῶν νήσων»

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ποιες ἀπὸ τὶς προτάσεις τοῦ ἀκόλουθου κειμένου εἶναι κύριες καὶ ποιες δευτερεύουσες; Πῶς συνδέονται μεταξύ τους; Ποιες εἶναι οἱ προτάσεις ἐξάρτησης; Νὰ μεταφράσετε τὰ κείμενα. ► ΑΠΑΝΤΗΣΗ: σ. 285

Ξενοφώντος, Κύρου Ἀνάβασις, 3,2,1011

Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ᾧδε. Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλὰ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασί τε καὶ τὰς σπονδάς παρὰ τοὺς ὄρκους λελύκασιν. Οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεοὺς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοὶ εἰσὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς κἂν ἐν δεινοῖς ᾧσι σφῆζιν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΗ 1

Να χαρακτηριστούν τα είδη των προτάσεων σχετικά με το περιεχόμενο, την πληρότητα των όρων και το χαρακτήρα τους. Να μεταφραστούν τα παραδείγματα.

- Κύρια πρόταση, κρίσεως, καταφατική, επαυξημένη
[μτφρ: η αρετή είναι ζηλευτή από όλους τους ανθρώπους]
- Κύρια πρόταση κρίσεως, αρνητική, σύνθετη
[μτφρ: η ευτυχία δεν είναι σταθερή, αλλά εφήμερη]
- Κύρια πρόταση κρίσεως, απλή, καταφατική
[μτφρ: είστε στρατηγοί]
- Δυο προτάσεις: η πρώτη δευτερεύουσα υποθετική, καταφατική, ελλειπτική (παραλείπεται το υποκείμενο) και η δεύτερη κύρια, κρίσεως, καταφατική, ελλειπτική (παραλείπεται το υποκείμενο)
[μτφρ: εάν είσαι φιλομαθής, θα είσαι και πολυμαθής]
- Κύρια πρόταση κρίσεως, καταφατική, σύνθετη
[μτφρ: Εγώ και ο πατέρας σου είμαστε σύντροφοι και φίλοι]
- Κύρια πρόταση επιθυμίας, καταφατική, απλή
[μτφρ: ακούστε και τα εξής]
- Κύρια πρόταση, κρίσεως, αρνητική, απλή
[μτφρ: Οι Θράκες όμως δεν έδιναν ομήρους]
- Κύρια πρόταση κρίσεως, καταφατική, ελλειπτική (παραλείπεται το ρήμα ἔστιν)
[μτφρ: Και το πιο φοβερό από όλα είναι η ερημία]
- Κύρια πρόταση, κρίσεως καταφατική, ελλειπτική (παραλείπεται το υποκείμενο)
[μτφρ: διαφέρουμε από τους αντιπάλους μας]
- Κύρια πρόταση κρίσεως, καταφατική, σύνθετη
[μτφρ: Ο Δαρείος επικρατούσε στη θάλασσα και τα νησιά]

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ποιες από τις προτάσεις του ακόλουθου κειμένου είναι κύριες και ποιες δευτερεύουσες; Πώς συνδέονται μεταξύ τους; Ποιες είναι οι προτάσεις εξάρτησης; Να μεταφράσετε τα κείμενα.

- «Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν» Δευτερεύουσα χρονική πρόταση συνδέεται με την κύρια υποτακτικά με το χρονικό σύνδεσμο «ἐπεὶ»
- «ἤρχετο πάλιν ᾧδε» κύρια πρόταση
- «Ἐτύγχανον λέγων» κύρια πρόταση

4. «ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας.» δευτερεύουσα ειδική πρόταση, εξαρτάται από την (3) και συνδέεται υποτακτικά με τον ειδικό σύνδεσμο «ὅτι»
5. «Πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους» κύρια πρόταση
6. «οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασι τε» κύρια πρόταση συνδέεται με την (5) αντιθετικά «μεν... δὲ...»
7. «καὶ τὰς σπονδὰς παρὰ τοὺς ὄρκους λελύκασιν» κύρια πρόταση συνδέεται παρατακτικά με την (6) με το «καί»
8. «Οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεοὺς» κύρια πρόταση
9. «ἡμῖν δὲ συμμαχούς (εἰκὸς ἐστὶν εἶναι τοὺς θεοὺς)» κύρια πρόταση συνδέεται με την (8) με το «δε» αντιθετικά
10. «οἵπερ ἱκανοὶ εἰσὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς- σῶζειν εὐπετῶς» Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση, συνδέεται με την κύρια με το «οἵπερ» και προσδιορίζει το «θεοὺς» της κύριας πρότασης
11. «κἂν ἐν δεινοῖς ὤσι» δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση συνδέεται με την κύρια υποτακτικά με τον εναντιωματικό σύνδεσμο «κἂν»
12. «ὅταν βούλωνται» δευτερεύουσα χρονική πρόταση συνδέεται με την κύρια υποτακτικά με τον χρονικό σύνδεσμο «ὅταν»

Μετάφραση

Και όταν θυσιάσαν προς τους θεούς, ο Ξενοφών συνέχισε το λόγο του έτσι «Έλεγα πιο πριν πως έχουμε πολλές και βάσιμες ελπίδες για σωτηρία: πρώτα πρώτα γιατί εμείς φυλάμε τους όρκους των θεών, ενώ οι εχθροί και τους όρκους έχουν πατήσει και τις συμφωνίες έχουν παραβιάσει παρά τις δεσμεύσεις τους. Επειδή λοιπόν αυτά έχουν έτσι, φυσικό είναι οι θεοί να είναι εχθρικοί στους αντιπάλους μας και σύμμαχοι σε εμάς, οι οποίοι βέβαια μπορούν να κάνουν και τους μεγάλους γρήγορα μικρούς κι αν ακόμη βρίσκονται σε δύσκολες καταστάσεις, να τους σώζουν εύκολα, όταν θέλουν.

3 ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

A. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

ΑΣΚΗΣΗ

Στα παρακάτω αποσπάσματα να βρείτε τα υποκείμενα των ρημάτων. Να μεταφράσετε τα αποσπάσματα.

1. «οἱ βάρβαροι» υποκ. στο ρήμα «ἔφευγον»
[μτφρ: Τότε λοιπόν οι βάρβαροι, αφού ἔστρεψαν τα νώτα, ἔφευγαν]
2. «Ἀγησίλαος» υποκείμενο στο ρήμα «ἐλάβετο»
[μτφρ: Αφού ἄκουσε αυτά ο Αγησίλαος τον ἔπιασε από το χέρι και του εἶπε]
3. «Νικίας»: υποκείμενο στο ρήμα «ὑπέθηκε»
[μτφρ: Δηλαδή αυτός ἐδὼ ὁ Νικίας [...] ἐπειδὴ φοβόταν την κατάσταση ἐκείνη ἔβαλε υποθήκη το σπίτι του]

